

TEISIŲ NEPILNAMEČIUI ĮTARIAMAJAM IŠAIŠKINIMO PROTOKOLO PRIEDAS

Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (BPK) 21 straipsnio 4 dalį nepilnametis įtariamasis turi šias teises:

1. Žinoti, kuo jis įtariamasis.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę, kad jam suprantama kalba būtų skubiai ir nuodugniai pranešta apie pareikšto įtarimo pobūdį bei pagrindą.

Pranešime apie įtarimą, ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro nutarime ar ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje pripažinti įtariamuoju turi būti nurodyta nusikalstama veika (padarymo vieta, laikas, kitos aplinkybės) ir baudžiamasis įstatymas, numatantis tą nusikalstamą veiką, taip pat išvardytos įtariamojo teisės.

Naujas pranešimas apie įtarimą turi būti įteiktas tik tuo atveju, kai keičiasi įtarimo turinys.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę, kad apie jo teises baudžiamajame procese nedelsiant būtų informuoti jo tėvai, tėviai, globėjai (rūpintojai). Jeigu tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) informavimas apie nepilnamečio teises baudžiamajame procese prieštarautų nepilnamečio įtariamojo interesams arba tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) nustatyti nepavyksta, arba jų informavimas galėtų pakenkti baudžiamajam procesui, tokia informacija suteikiama kitam asmeniui, paskirtam nepilnamečio atstovu pagal įstatymą.

2. Būti lydimam tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą teismo posėdžiuose ir atliekant kitus proceso veiksmus taip pat teisę į privatumo apsaugą.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę būti lydimas tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) teismo posėdžiuose ir atliekant kitus proceso veiksmus.

Jei tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) dalyvavimas prieštarautų nepilnamečio įtariamojo interesams arba tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) nustatyti nepavyksta, arba tėvų, tėvių, globėjų (rūpintojų) dalyvavimas galėtų pakenkti baudžiamajam procesui, nepilnametis įtariamasis gali būti lydimas kito atstovo pagal įstatymą.

3. Nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento turėti gynėją.

Gynėjas gina nepilnametį įtariamąjį nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę turėti savo ar atstovo pagal įstatymą pasirinktą gynėją. Jeigu nepilnametis įtariamasis ar jo atstovas pagal įstatymą neturi lėšų pasisamdyti gynėją, jam turi būti nemokamai teikiama teisinė pagalba įstatymo, reglamentuojančio valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą, nustatyta tvarka.

Sulaikytas arba suimtas nepilnametis įtariamasis turi teisę matytis su gynėju be pašalinių asmenų. Laikino sulaikymo įstaigos arba suėmimą vykdančios įstaigos nustatytu darbo laiku vykstančių nepilnamečio įtariamojo ir jo gynėjo susitikimų skaičius ir trukmė negali būti ribojami.

4. Gauti vertimą žodžiu ir raštu.

Lietuvos Respublikoje baudžiamasis procesas vyksta valstybine lietuvių kalba.

Lietuvių kalbos nemokančiam nepilnamečiui įtariamajam užtikrinama teisė daryti pareiškimus, duoti parodymus ir paaiškinimus, teikti prašymus ir skundus, kalbėti teisme gimtąja kalba arba kita kalba, kurią jis moka. Visais šiais atvejais, taip pat susipažindamas su bylos medžiaga nepilnametis įtariamasis turi teisę naudotis vertėjo paslaugomis BPK nustatyta tvarka.

Nepilnamečiui įtariamajam įstatymų nustatyta tvarka įteikiami bylos dokumentai turi būti išversti į jo gimtąją kalbą arba į kitą kalbą, kurią jis moka.

5. Informuoti konsulines įstaigas ir vieną asmenį.

Sulaikius nepilnametį įtariamąjį arba jam paskyrus suėmimą, sulaikant dalyvavęs

ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras arba skiriant suėmimą dalyvavęs prokuroras privalo apie tai pranešti vienam iš nepilnamečio įtariamojo nurodytų šeimos narių ar artimųjų giminaičių. Jeigu nepilnametis įtariamasis nenurodo jokio asmens, bet pageidauja, kad apie sulaikymą ar suėmimą būtų pranešta, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras savo nuožiūra privalo pranešti vienam iš nepilnamečio įtariamojo šeimos narių ar artimųjų giminaičių, jei šį pavyksta nustatyti. Jei nepilnametis įtariamasis nori, kad apie sulaikymą ar suėmimą būtų pranešta ne šeimos nariui ar artimajam giminaičiui, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras turi užtikrinti, kad dėl to nebus pakenkta ikiteisminio tyrimo sėkmei.

Ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras gali atsisakyti pranešti apie sulaikymą ar suėmimą, jei nepilnametis įtariamasis motyvuotai paaiškina, kad toks pranešimas gali pakenkti jo šeimos narių, artimųjų giminaičių ar kito asmens saugumui.

Turi būti sudaryta galimybė nepilnamečiui įtariamajam pačiam pranešti apie sulaikymą ar suėmimo paskyrimą šeimos nariams ar artimiesiems giminaičiams.

Sulaikius kitos valstybės nepilnametį pilietį ar jam paskyrus suėmimą, sulaikant dalyvavęs ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras arba skiriant suėmimą dalyvavęs prokuroras nedelsdami praneša apie sulaikymą ar suėmimą Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir, jei sulaikytas arba suimtas nepilnametis įtariamasis pageidauja, – jo valstybės diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai.

6. Gauti skubią medicinos pagalbą ir (ar) pasitikrinti sveikatą.

Nepilnamečio įtariamojo laisvės ar judėjimo ribojimas neturi sukelti dirbtinių kliūčių bendra tvarka gauti būtinąją medicinos pagalbą. Būtinoji medicinos pagalba teikiama neatsižvelgiant į įtariamojo pilietybę.

Būtinoji medicinos pagalba sulaikytam ar suimtam nepilnamečiui įtariamajam teikiama laikino sulaikymo įstaigos ar suėmimą vykdančios įstaigos veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka.

Sulaikyto ar suimto nepilnamečio įtariamojo sveikata laikino sulaikymo įstaigos ar suėmimą vykdančios įstaigos veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka turi būti patikrinta, siekiant įvertinti bendrą fizinę ir psichinę būklę, esant sveikatos sutrikimo požymiams arba jeigu to prašo pats nepilnametis, jo atstovas pagal įstatymą ar gynėjas.

7. Žinoti maksimalų terminą, kiek valandų (dienų) gali būti apribojama jo laisvė iki bylos nagrinėjimo teisminėje institucijoje pradžios.

Maksimalus laikino sulaikymo terminas yra 48 valandos. Šis terminas skaičiuojamas nuo asmens faktinio sulaikymo nusikalstamos veikos padarymo ar kitoje vietoje.

Maksimalus nepilnamečio įtariamojo suėmimo terminas yra 12 mėnesių. Iš karto suėmimas gali būti paskirtas ne ilgesniam kaip 2 mėnesių terminui ir vėliau pratęsiamas ne ilgesniam kaip dar 2 mėnesių terminui.

Perdavus bylą nagrinėti teismui, suėmimo terminas nėra ribojamas.

8. Duoti parodymus, tylėti ir (ar) atsisakyti duoti parodymus apie savo paties galimai padarytą nusikalstamą veiką.

Duoti parodymus yra įtariamojo teisė, bet ne pareiga. Jeigu nepilnametis įtariamasis nusprendžia duoti parodymus, jis turi teisę neatsakyti į tam tikrus klausimus.

Nepilnametis įtariamasis, jo gynėjas ar atstovas pagal įstatymą turi teisę prašyti, kad įtariamojo apklausoje dalyvautų psichologas ir (ar) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas.

Nepilnametis įtariamasis ar jo gynėjas turi teisę prašyti, kad nepilnamečio įtariamojo apklausos metu būtų daromas garso ir vaizdo įrašas. Apklausiant suimtą ar sulaikytą nepilnametį, įtariamąjį garso ir vaizdo įrašas daromas visais atvejais.

9. Pateikti tyrimui reikšmingus dokumentus ir daiktus.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui arba teismui savo iniciatyva pateikti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, arba BPK nustatytais pagrindais teikti prašymą ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui dėl

tokių daiktų ir dokumentų išreikalavimo.

10. Teisė dalyvauti atliekant individualų vertinimą.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę dalyvauti atliekant jo individualų vertinimą ikiteisminio tyrimo metu.

Iš esmės pasikeitus aplinkybėms, kurios sudarė nepilnamečio įtariamojo individualaus vertinimo turinį, nepilnametis įtariamasis ar jo gynėjas turi teisę prašyti ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro kreiptis į valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą dėl papildomo ar pakartotinio individualaus vertinimo.

11. Pateikti prašymus.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar ikiteisminio tyrimo teisėjui pateikti su ikiteisminiu tyrimu susijusius prašymus. Šie prašymai pagal kompetenciją nagrinėjami BPK ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais.

12. Pareikšti nušalinimus.

Nepilnametis įtariamasis turi teisę pareikšti nušalinimą ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui, ikiteisminio tyrimo teisėjui, advokatui, advokato padėjėjui, vertėjui, ekspertui ir specialistui BPK nustatytais pagrindais ir tvarka.

Nušalinimas pareiškiamas ir motyvuojamas raštu.

Dėl vertėjo, eksperto ar specialisto nušalinimo sprendžia ikiteisminį tyrimą atliekantis ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras. Dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno nušalinimo sprendžia prokuroras. Dėl prokuroro, advokato ir advokato padėjėjo nušalinimo sprendžia ikiteisminio tyrimo teisėjas. Dėl ikiteisminio tyrimo teisėjo nušalinimo sprendžia apylinkės teismo pirmininkas.

13. Susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga.

Nepilnametis įtariamasis ir jo gynėjas turi teisę ikiteisminio tyrimo metu bet kuriuo momentu susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis (išskyrus proceso dalyvių duomenis, saugomus atskirai nuo kitos ikiteisminio tyrimo medžiagos), taip pat susipažinimo metu daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus.

Rašytinis prašymas susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga, susipažinimo metu daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus pateikiamas prokurorui. Prokuroras turi teisę neleisti susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis ar jų dalimi, taip pat neleisti daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijų ar išrašų, jei toks susipažinimas, prokuroro manymu, galėtų pakenkti ikiteisminio tyrimo sėkmei.

Prokuroras neturi teisės neleisti susipažinti su visais ikiteisminio tyrimo duomenimis, jei ikiteisminis tyrimas yra baigtas ir rašomas kaltinamasis aktas.

Jeigu nepilnametis įtariamasis yra suimtas, teisę susipažinti su ikiteisminio tyrimo duomenimis ir teisę daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas ar išrašus turi jo gynėjas.

Susipažįstant su ikiteisminio tyrimo medžiaga, draudžiama daryti ikiteisminio tyrimo medžiagos kopijas, kai duomenys yra: apie nepilnamečius įtariamuosius ir nukentėjusiuosius; apie privatų proceso dalyvių gyvenimą; dėl nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui; užfiksuoti proceso veiksmų protokoluose ir jų prieduose, kai informacija gauta panaudojus kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdus ir priemones Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo nustatyta tvarka ar atlikus slaptus ikiteisminio tyrimo veiksmus bei prokurorui pasinaudojus teise susipažinti su informacija BPK nustatyta tvarka; informacija, kuri sudaro valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį (šiuo atveju draudžiama daryti ir ikiteisminio tyrimo medžiagos išrašus).

14. Apskusti ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo teisėjo veiksmus ir sprendimus.

Ikiteisminio tyrimo pareigūno proceso veiksmus ir nutarimus nepilnametis įtariamasis turi teisę apskusti ikiteisminį tyrimą organizuojančiam ir jam vadovaujančiam prokurorui. Jei prokuroras atsisako patenkinti skundą, prokuroro sprendimas gali būti skundžiamas aukštesniajam prokurorui, o aukštesniojo prokuroro sprendimas gali būti skundžiamas

ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Prokuroro proceso veiksmus ir nutarimus nepilnametis įtariamasis turi teisę apskųsti aukštesniajam prokurorui. Jei aukštesnysis prokuroras atsisako patenkinti skundą, šis jo nutarimas gali būti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui.

Ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamus proceso veiksmus ir priimtas nutartis, išskyrus tas, kurios negali būti skundžiamos, nepilnametis įtariamasis turi teisę BPK nustatyta tvarka apskųsti aukštesniajam teismui.
